

EZOP, **mudrc v otroctví.**

Pro naši milou mládež

sepsal

Jan Václav Rozum.

Se čtyřmi obrázky.

V PRAZE, 1850.

Nákladem spisovatelovým.

KLEMENTÝNĚ

A

EMILIANU

HOFMANNOVÝM,

milým vychovancům svým,

věnuje

spisovatel.

V Horoměřicích dne 20. listopadu 1850.

I.

Člověk není kámen.

Krev není voda.

Přísloví česká.

Člověk *) jest bytnost z těla živočišného a duše rozumné složená. Člověk výhradně jest osobou, což znamená tolik, že jest sám *o sobě* tak, jak žádný tvor více na zemi; pak že jest vyvýšen nad veškeru při-

---

*) Rusky: „čelovek.“

rodu, a proto nemá robiti žádnému tvorů, ale rovným býti v této povýšenosti své všem, kteří slují též *člověky*, a postaven jsa *v čelo* tvorstva, na *věky* věkův se má blížiti Bohu v dokonalosti. A však v této své důstojnosti bývá a jest Bohu žel posud mnohý člověk takřka trnožem druhého člověka, který ním jako nějakou věcí svou podlé libosti vládne, a *otrokem* svým jej nazývá!

Staří Řekové a Římané vrhli všecky přemožené nepřátele své do otroctví, a ponevadž se v hrdosti své domnívali, že by je práce zneuctila, zakládali blahobyť svůj na práci potlačených a zneuctěných lidí. Jejich otroci neměli pražádného práva, pán m^{il} neodmezenou moc nad životem a smrtí jejich, a co otrok vydělal, patřilo pánu jeho. Za každé sebe menší provinění byli otroci krutě trestáni, a když nějaký ubohý otrok ukrutného pána svého zavraždil, byli všickni do-

máci otroci, byť by jich bylo na sta, zavraždění. U Římanů býval papoušek dražší než otrok, a mnohý Říman, který v rybníku svém chutné ryby murany choval, krmil je živými otroky; a pro vyrazení lidu museli se otroci mezi sebou a lítými zvířaty potýkati a ve spolek se vražditi. Špartáni nutili otroky své ku všem hanebnostem a nepravostem, aby takto zohyzdění mládeži své na výstrahu ukázati mohli. Až konečně předce dali císařové otrokům nějaká práva, odejmouce pánům domnělé právo nad životem a smrtí, a ustanovíce, že trýzněný otrok, jak mile utekl pod sochu císařovu, milosti císařské očekávati mohl. Otroci mohli si též něco vydělati pro sebe, a za peníze, sobě nastrádané, svobodu svou si vykoupiti.

Ne méně krutě zacházeli jiní národové, jmenovitě Germáni, s lidem sobě podmaněným. Ale v prvotném Slovanstvu byly otroctví

aneb tělesní poroba, jak Palacký dí, věci neznámé, teprv později, když nelidské Němců se slovanskými zajatými nakládání vábilo Čechy k odměnnému neb podobnému sobě počínání, zjevují se i ve vlasti naší stopy a šlépěje, ačkoliv jen řídké a vždy opět mijející, tělesné poroby čili nevolnictví.

Milosrdenstvím pánů a později hlavním příkazáním křesťanského náboženství: „Miluj Boha nade všecko, a bližního svého jako sebe samého!“ zlepšoval se poznenáhla stav otroků, ale posud předce ze světa nezmizel. V Evropě pozdvihli nejprvé Angličané proti otroctví hlasu svého, a propustivše velikou obětivostí otroky své na svobodu, dali jiným státům příklad k následování. V Evropě máme posud jen v Turecku otroctví poněkud zmírněné, a v Rusích panuje doposavád *nevolnictví*. Takovýto nevolník hospodaří na statku velmože neb cara, musí mu polnosti

vzdělávat, nesmí statek opustit, tím méně prodat, a musí být rád, když jej pán nevyžene. Všecken výtěžek patří velmožovi neb caru, kteří nevolníka všemi potřebami zaopatřují, arci že mnohdy po skrovnu. Děti nevolníkovy nesmí bez povolení pánova žádnému řemeslu se učit, nesmí na studie, musí zůstat v tom stavu, v kterém se narodily. V rakouském mocnářství velí starý již zákon, že každý otrok, jak mile vstoupí na zem aneb na loď rakouskou, stává se svobodným, a kdyby nějaký občan rakouský chtěl doma aneb v cizině otroky mít, má vězením tuhým trestán býti.

V Americe, Azii a Africe to ještě smutně vyhlíží! Jak by muselo Vám, drahé děti, srdce zabolet, když by jste na pobřežích afrických viděly, jak se na vždy přítel s přítelem loučí, jak bratr bratru, jak sestra sestře poslední políbení své dávají, jak otec v zou-

falosti a hoří silné provazy, jimiž ruce a nohy svázané má, roztrhat chce, jak matka, hořké prolévajíc slze, ustrašené děti objímá — a najednou je necitný lidokupce od sebe odtrhne, a svázav je po dvou, strčí do nejspodnější prostory lodní, v níž, nespátřivše skoro ani Božího světla, jednotlivý víc nemá místa, než umrlec v rakvi své. Hladem, morem a samovraždou zahyne jich čtvrtina na cestě do daleké Ameriky a Indie. Tam musí od svítání do noci v potu tváře své zemi zrývati, cukrový rákos, kávový strom a bavlnový keř pěstovati; cukrovník řezati, snášeti, z něho šťávu tlačiti a v cukr svařovati; ovoce kávovníka sušiti, válcemí otlíati a pecičky (zrnka) k prodeji vybírat; tam musí z bavlníku chmejí sbírat a — najmutý hlídač stojí za ním s karabáčem v ruce, unaveného otroka popoháněje k práci. A to vše musí ubozí otrokové konati mnohdy

v okovech, jen aby lakotnost Amerikánů a jiných osadníků upokojili a Evropanům lahůdku připravili! Drahé dívky! Kdykolivěk kousek cukru do ruky bráti, koflík kávy pít aneb raději toliko viděti budete, kdykolivěk nějaký bavlněný šat na sebe obléknete, považte, že to vše připraveno bylo rukou takovýchto nešťastných spolubratrů, že na tom bělounkém a sladkém cukru slze zotročených černochů afrických lpí, že se na té libě vonící kávě zoufalé proklínání otroků odráželo, že u té bavlny, která nás hřeje, ledové srdce dohlížitelovo stálo! Věnujte ubohým spolubratrům soutrpnou upomínku, přejíce si, aby i tam důstojnost člověka se déle nohou nešlapala, a když již nám cukru třeba, tento raději hojněji ve vlastech našich z buráku se připravoval v prospěch průmyslu a hospodářství národního!

II.

I černá slepice bílé nese vejce.

V škaredém sudě může také dobré vino býti.

Přísloví česká.

Nemůže to jinak býti, než že otrok, snížen jsa, úctu k sobě ztrácí, vášním svým se podává, a všecken cit pro moudrost a mravnost v něm vymírá. Div to tedy, že i v tomto bahně lidstva vynašla se perla, skvoucí se moudrostí a rozšafností. A tou perlou byl *Ezop*.

Ezop narodil se as 600 let před narozením Kristovým v řeckém městě Amorionu, které v provincii frygické v malé Azii leželo. Poněvadž otec jeho otrokem byl, muselo i dítě již od narození svého trampot života otrockého okoušeti. Otec jeho neměl času, o něj se starati, matka neměla kdy, aby

jej koupala, hejčkala, česala, vodila, líbala, ním si pohrávala a rozmlouvala; musiliť oba rodiči prací se lopotiti v jediný prospěch pána svého. Tuť nebylo divu, když tělo jeho zakrnělo a zmrzačilo, an se mu hned od kolébky laskavé péče mateřské nedostávalo. Zanechán sám sobě a Božímu řízení, rostl jako dříví v lese, měl zašpičatělou hlavu, nos ploský, tlustý a krátký krk, vypuklé rty a obličej jeho byl zažloutlý. Břicho jeho bylo jako nabobtělé, na zádech měl hrb, a malá postava jeho byla celá zkřivená, neboť strom, kterýž se za mládí shýbá, nebývá přímý. Mluvení mu bylo velmi obtížné, neboť se zajíkal, a jenom s tíží mohl člověk chraplavému hlasu jeho porozuměti. Není však nic tak zlého, aby se někdy neobrátilo v něco dobrého. Když se Ezop mezi lidmi potloukati a bídu tříti musel, často si zahořekoval, neboť když se popláče, od srdce odlehne; ale

upokojil se, porozuměv, že smutný duch suší kosti, a že by zdraví svému ještě více ublížil, neboť se říkává, že již veselá mysl je půl zdraví. A od těch dob, co mu někdo na stesky jeho odpověděl: „Lépe mhoura-novi, než slepcovi!“ rozvážil, že má při všem neštěstí zdravý zrak a rozum, dával na všecko pilně pozor a počal o všech věcech přemýšleti. Při vší ohyzdnosti těla měl, jak se říkává, Filipa v hlavě, a stana se moudrým, dával lidem mnohá mravní, krásná a užitečná naučení, aby ctnost milovali a nepravosti se vystříhali, neboť nelze blaženu býti beze ctnosti. Při tomto ponaučování užíval Ezop bájek, kterými vylicil nějaký příběh, patrně sice smyšlený, ale mravní nějakou pravdu v plnějším světle vyražející. Takovému vyučování dodalo největšího důkladu neúhonnost mravů jeho; neboť byl nejenom slovy, ale i skutky moudrým. Ezop

byl velkým mudrcem svého věku, a jemu děkujeme za vynalezení bájek, které skrovnou sice, ale těžkou a sukovitou prací jsou. Ezopovy bájky, od všech vzdělaných národů z řeckého jazyka přeložené, došly veliké obliby, a v českém jazyku byly devětkrát vydané.

III.

Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.

Přísluví české.

Jak mile Ezop povyrostl, poslal jej pán jeho na statek svůj, aby tam pole zdělával a při hospodářství vypomáhal, domnívaje se, že je Ezop k nějaké práci domácí tuze neohrabaný. Šel tedy, pracoval pilně, neb pilník se železa rez stírá; konal práci důkladně, neboť poloviční práce — žádná práce. Jednou přišel pán na statek svůj, chtě se přesvědčit, jak pilně a důkladně dělníci pracují.

Zahradník jeho přinesl mu v košíčku několik krásných smokev čili fiků. Pán však měl oumysl jít do lázně, přijmuv tedy smokvy, podal košík sluhovi svému Agathopovi, řka: „Na, uschovej mi je do besídky, až přijdu z koupele, přineseš mi je k snědku.“ Mezi tím musel Ezop do besídky pro náradí své, a než si všecko shledal, uplynula hezká doba. Agathope dostal laskominy na smokvy, a vida Ezopa v besídce, pravil k soudruhu svému: „Pojď, pochutnáme si na smokvách, jsou jako med sladké, a bude-li se pán po nich pít, řekneme, že se Ezop do besídky vkradl, a smokvy slupal.“ Dali se oba do mlsání a za každou smokvou, kterou polkli, zvolali se smíchem: „Ezope! pozdravuje tě paní Březovka.“ Pán přišel a žádal smokvy, ale kde nic, tu nic; dělníci mu řekli, že se Esop na ně pozval a všechny snědl. Pán dal Ezopa k sobě zavolati a pravil v hněvu svém: „Ty

nešťastníku! jak si se mohl opovážiti a snísti smokvy, které zahradník pro mě uchystal? Budeš šlehán, až s tebe budou třísky lítati.“ Ubohý otrok, pokloniv se, pravil: „Drahý pane můj! dobře činiš, zlobě se na toho, který ti smokvy snědl a chtěje jej notně za to potrestat: a však odvolávám se na spravedlivost tvou, doufaje, že jenom viníka trestati bude, a dovolíš-li, dokážu nevinnost svou, račiž míti jen malounko strpení.“ Běžel do kuchyně, nabral do koflíku vlažné vody, pak ji vypil všecku, a lektal se prstem v chřtánu tak dlouho, až se mu chtělo vrhnout. Voda, kterou vyvrhl, byla čistá, poněvadž celinký den ještě ani sousta v hubě neměl. Pak prosil pána svého, aby těm dvěma dělníkům, kteří jej obžalovali, poručil také tolik vlažné vody vypítí a se v chřtánu lektati. Pán poručil, a polekaní otroci museli pít z koflíku, který Ezop po dvakráte naplněný přinesl.

Sotva že vodu vypili, udělalo se jim nanic, a, ačkoli se v chřtánu neelektali, nýbrž toliko jazyk prstem šoustali, dostávali přec závrať, a konečně honili Davida. Vyvrhli vodu se smokvami, které před půl hodinou snědli. Jejich zavinění a pomluva přišly na jevo, pán je dal trestati, poslav pro paní Březovku, která oboum záda vyklepala za vyřízení.

IV.

Ruka ruku utírá, noha nohu podporá.

Příслови české.

Druhý den odešel pán do města, a projeviv spokojenost svou s Ezopem, vykázal mu na poli jinou práci, kterou tento pořádně vykonati se snažil. Ubíraje se po poledni domů k obědu, potkal v lese několik mužských, kteří zabloudili a jej prosili, aby tak laskav byl a ukázal jim pravou cestu do mě-

sta. Ezop je požádal, aby si zatím sedli do stínu košatého stromu, a pohověli svým utrmáceným oudům. Odskočil domů a přinesl jim skrovný svůj oběd, kterým hladoví pocestní neopovrhli. Po obědě nabídnul se jim za průvodce, a dovedl je na pravou cestu. Pocestní těšili se velmi z pohostinství Ezopova, poděkovali mu srdečně, a pozdvihše ruce k nebesům, modlili se za blaho dobrodince svého. Navracuje se Ezop, předpolední práci celý uvondaný a teď ještě ušlý, položil se na trávniček u lesa a tvrdě usnul. Jeden z těch pocestných, který přátely své vyprovázel, vracel ze za půl hodiny toutéž cestou, a uhlídnuv Ezopa, spícího a majícího hubu otevřenou, umínil si jeho neduh, který na něm zpozoroval, pomocí lékařského umění svého zmírniti, a dobrosrdečnost Ezopovu odměniti. Podříznul mu jazyk, aby mu usnadnil mluvení, nalil mu jakési šťávy do úst, aby chra-

plavého hlasu jej zbavil, a to vykonav, odešel. Hodinu na to probudil se Ezop. „Aj to byl sladký spánek!“ zvolal, a znamená, že tato slova neobvyklou sobě lehkostí promluvil, sepjal ruce, řka: Ó dobrotivé nebe! Tys mně udělilo mnohocenného daru! Tys vyslyšelo pocestných modlitbu, kterouž za mě konali; Tys odměnilo hojně úslužnost mou! „Přislibuji Ti, že toho daru si vážiti a ve prospěch bratrů svých užívati budu, jak jen možná!“ Pln radosti pospíšil domů, chopil se práce, a pracoval s větší chutí než dříve.

V.

*Běda kohoutu, na kterého jestřába pouštějí.
Pravda tuze v oči bodá.*

Příslolí česká.

Nedlouho na to přišel Zenas, hospodářský správce statku, na němž Ezop pra-

coval, na pole, aby dohlídl na služebníky a otroky, zda-li úkol svůj věrně vykonávají. Zpozorovav mezi nimi jednoho váhavého, záhnul jej několikrát silnou holí přes záda, až se mu pruhy krví podlily. Ezopa dopálila taková nelidskost správce, vystoupil ze řady dělníků a pravil: „Proč biješ tak tuze toho člověka, kterýž na nejvejš lehkého potrestání aneb domlouvání zasloužil? Co pravda, to pravda. Každý den dáváš všem sluhům ránu za ranou a to beze vší příčiny, až pán sem přijde, všechno mu povím.“ Zenas zarazil se nad smělostí Ezopovou, a jelikož těchto spravedlivých výčitek neočekával, netroufal si ani hrubě Ezopovi odpověditi, nebil toho dne žádného více a procházeje se po poli, pomyslí si: „Milý brachu! teď budeš v tom bledě, jest-li se pán o chování tvém dozví: musíš tedy Ezopovi předejít a jej obžalovati, dříve než se pán o tvé prch-

livosti dozví; mohl by jsi s úřadu svržen býti.“ Honem prásknul do bot, a hnál se do města. Přiblíživ se k pánu, pozdravil jej u veliké rozpačitosti. „Co pak vyhlížíš celý vyjevený,“ ptal se ho pán. „Něco podivného se přihodilo na statku našem,“ počal vypravovati Zenas. „I šlaka,“ skočil mu pán do řeči, „snad nerostou na jabloni hrušky a na hrušce jablka?“ „Nikoli, pane můj!“ vypravoval Zenas dále, „Ezopovi, který, jak sám dobře víš, vždycky skoro němým byl, jede teď huba jako trakař, a považ, on se strašně rouhá tobě a bohům našim. Takovému rouhači se musí zatíti žíla, já jsem stál jako omráčený, slyše pohanění tak dobrého a ctihodného pána!“ Touto zprávou se pán rozvzteklil, a v hněvu, svém pravil: „Toho nešťastníka přenechávám tobě, Zenase, učiň ním, jak zaslouží, daruj jej, prodej jej, dělej ním co chceš.“ Zenas pokloniv se,

pospíšil s radostí na statek, a oznámil Ezopovi své panství nad ním. Mezi tím, co se to dalo, přišel nějaký obchodník do jejich okolí, aby tam tučného dobytka nakoupil. Zastavil se také u Zenasa a koupil od něj Ezopa po dlouhém váhání za tři oboly, což v našich penězích 10 zl. 18 kr. 3 $\frac{3}{10}$ víd. stř. obnáší.

VI.

Dvakrát měř, jednou řež.

Přísloví české.

Nový pán Ezopův poručil jednoho dne svým služebníkům, aby se na zejtrék na cestu přichystali a náklad svůj si složili. Uchystavše se podlé příkázání pánova, rozdělovali druhý den ráno mezi sebe zavazovadla a jiná břemení. Když přišla řada na Ezopa, pravil tento: „Vidíte kamarádi, já

jsem v takovéto práci nováček a lehko bych se mohl polámati, vloživ hned na ponejprv velké břemení na záda svá. Prosím vás, dejte mi to nejlehčí břemení. „Chceš-li,“ odpověděli mu soudruhové jeho, „nemusíš pranic nésti, my se o tvůj náklad ještě rozdělíme.“ „I to by bylo nespravedlivé, aby jste mě takovým způsobem ušetřili,“ odpověděl jim Ezop, „když všickni pracují, musím i já podle sil svých pracovati, kdo nemůže kovat, ať pomůže dmýchat.“ Soudruhové jeho dali mu tedy mezi všemi zavazadly a břemením na vybranou. Ezop postavil všechna zavazadla, všecky pytle, všecky koše do jedné řady, a přeměřiv je bystrým zrakem svým, poprosil soudruhy, aby mu vysadily na záda koš vrchovatě chlebem naplněný, kterýžto dva služebníci nésti měli. Všickni služebníci dali se do smíchu a jeden z nich pravil: „Ten člověk nemá všech pět pohro-

mádě, když si takové břemení vybral. Teď
 jsi Ezope dokázal, že jest v tobě tolik mou-
 drosti, jako v komáru sádla; prosil jsi o to
 nejlehčí, a vzal jsi si to nejtěžší.“ S velikým
 namáháním dali mu na záda koš, o nějž žá-
 dal. Koš byl tak těžký, že se Ezop pod ním
 až prohýbal, a cestou se bera, sotva se vlekl
 za soudruhy svými. Obchodník vida takové
 břemení na zádech Ezopových, podivil se
 nemálo jeho pracovitosti a pravil: „Věru, ten
 chlapík nese jako kůň, již teď mám ty pe-
 níze, které jsem za něj dal, vynahražené!“
 Když přišli na poledne do hospody, rozká-
 zalo se Ezopovi, aby všem služebníkům chléb
 k obědu rozdal. Učiniv to, měl po poledni
 koš jenom do polou chlebem naplněný, tudýť
 lehčí, a vykračoval si již mnohem pohodlněji.
 Na večer rozdával opět chléb k večeři. Druhý
 den po obědě byl koš jeho docela vyprázd-
 něn, teď jsi jej přehodil přes záda, běžel,

jakoby mu hlava hořela a byl vždycky veliký kus před spolucestovníky svými. Tito byli celí udiveni nad tím, a teď teprv znamenali, že Ezop dobře rozvážil, co konal, když si koš s chlebem k nesení vyvolil, a mrzeli se nemálo, že žádné naděje nemají, aby se jim na jejich dlouhé cestě také ulehčilo, poněvadž se zboží, které nesli, každým dnem neubíralo, jako potrava Ezopovi.

VII.

*I v zedraném plášti se někdy moudrost tají.
Člověk se nikdy nepřeučí.*

Přísluví česká.

Za několik dní přišli do Efezu. Efesus bylo nejznamenitější město v malé Azii, a vyhlášené chrámem, jež všickni národové maloaziatští po 220 let k uctění bohyně Artemisise čili Diany s takovou nádherností vy-

stavěli, že se k tehdejšímu tak zvaným zá-
 zrakům světa počítal. Chrám tento, Artemision
 zvaný, zapálil jakýsi zlosyn Herostrat, kte-
 rýž nemaje pražádné zásluhy o člověčenstvo,
 tím činem si chtěl nesmrtelného jména v dě-
 jinách získati. — V Efezu odbyl obchodník
 zboží své, a prodal za hezký peníz několik
 otroků svých. Zbyli mu po trhu ještě tři: har-
 feník, písař a náš Ezop. Na radu pří-
 tele svého odploul s nimi na ostrov Samos,
 aby je tam hezky drazé prodal. V Samosu
 dal harfeníkovi a písařovi ušít nádherný
 šat, a vystavěl je na prodej. Ezopovi však
 dal místo slušného a přiléhajícího obleku
 starý pytel, a postavil jej mezi oba soudrubby
 jebo. Každý, kdo šel okolo a Ezopa v ta-
 kovém obleku uhlídal, nemohl se smíchu a
 potupy zdržeti; ale Ezop, neztrativ pokojné
 mysli, podíval se hrdě každému do očí.
 Mudrc Xantus šel jedenkrát na procházku, a

vida ty dva otroky nádherně oděné, přiblížil se k nim a tázal se harfeníka, odkud je rodičem. „Jsem z Kapadocie,“ odpověděl tento. „A co umíš?“ ptal se Xantus dále. „Všecko,“ pravil harfeník. Při slovu tomto dal se Ezop do nesmírného chechtání. Žáci Xantusovi, kteří dle obvyčeje tehdejších časů i v dospělém věku za mudrcem chodívali, slyšíce chechtání Ezopovo, rádi by byli zvěděli, proč se Ezop tak chechtá. Jeden z nich přiblížil se k Ezopovi, a tázal se ho po příčině. Ezop stál jako dub a nedával odpověd. Xantus tázal se obchodníka, zač by mu toho harfeníka přenechal. Za tisíc obolů, dostal za odpověd. Jelikož mudrc neměl chuti do takového přehnaného vycenění, obrátil se k druhému otroku, a tázal se jej, z které země pochází. „Z Lydie,“ odpověděl tento. „A co umíš ty?“ vyptával se Xantus dále. „Všecko,“ odpověděl mu písař. Při

odpovědi této dal se Ezop opět do velikého chechtání. Žáci mudrcovi stali se teď zvědavějšími, a tázali se ještě jednou po příčině, ale Ezop zase mlčel, jako by mu ústa zamrzla. Xantus tázal se, co by tento písař státi měl. „Čtyry tisíce obolů,“ odpověděl kupec. Xantusovi se zdál tento otrok také přes příliš drahým, chtěl se již domů vrátit, tu jej zastavili žáci jeho, tázající se, proč mu otroci tito nejsou vhod. „Mně se líbějí velmi, odpověděl mudrc, než umínil jsem si, že nekoupím žádného otroka za velký peníz. „Když tomu tak,“ odpověděl jeden žák, „můžeš si tedy toho nejškaredějšího z těch třech předce koupiti.“ „Žena má miluje čistotu a krásu,“ odpověděl mu Xantus, „to bych špatně pochodil, kdybych jí takovou ohyzdu a špínu do domu přivedl. Ostatně možná, že je lacino na prodej, abych ale peníze své marně nevyhodil, musíme dříve vyzvědět, zda-li také

něco umí.“ Přiblíživ se k Ezopovi, tázal se ho, co umí. „~~Prach~~ nic,“ odpověděl malý hrbous. „Jak tomu mám rozuměti?“ tázal se Xantus dále. „Tito dva zde,“ odpovídal Ezop, „pravili, že *všecko* umí, tedy pro mě *nic* nezbylo.“ Nyní si zpomněli Xantus a žáci jeho na chechtání Ezopovo a pravili: „Věru, ten člověk není hloupý, on umí víc než chleba jísti!“ „Mám si tebe koupiti?“ tázal se Xantus Ezopa. „V té záležitosti,“ odpověděl mu Ezop, „nepotřebuješ rady mé; kup aneb nekup, učiň jak se ti líbí. Chceš-li mě mít, potřebuješ pytlíček svůj jen otevřítí, a pánu mému peníze vysázeti; nestojíš-li o mě, tedy přestaň si ze mne šašky tropiti.“ „Což kdybych tě předce koupil,“ pravil Xantus, „ty bys mi snad paty ukázal?“ Ezop mu se smíchem odpověděl: „Budu-li mít chuť tobě utéci, věř mi, nepůjdu k tobě na radu, vždyť ty také rady mé nepotřebuješ, když něco vykonat chceš.“ „To

máš pravdu,“ pravil Xantus, „ale sám předce musíš nahlédnouti, že jsi ohyzdný a zmrzačelý.“ „Moudrý člověk,“ odpověděl Ezop, „má hledět na duši a ne na tělo, na ducha a ne na obličej, což nevíš, že se pod šupinou hledává jádro?“ Xantus obrátil se ke kupci, tázaje se ho, zač by mu toho otroka prodal. „Ty jsi přišel jenom za tou příčinou, aby jsi zboží mé tupil,“ odpověděl kupec, „tys přehlédl krásné a učené otroky, a vybíráš si toho ohyzdného, který prach nic neumí. Kup si přec některého z těchto dvou, a vezmi si Ezopa za přídavek.“ „Nikoli,“ odpověděl Xantus, „chci jenom toho posledního.“ Kupec žádal za Ezopa šedesát obolů, Xantusovi žáci je vysázeli, a otrok mu byl odevzdán.

VIII.

Dobré srdce, dobrý jazyk.

Jazyk bez kosti, ale kosti láme.

Přísloví česká.

Jednou chtěl Xantus žáky své k hostině pozvat. „Jdi na trh,“ řekl k Ezopovi, „a kup tam to nejlepší a nejvýbornější, abych hosti své dobře vyčastovati mohl.“ Ezop šel, přinesl plný koš vepřových jazyků a připravil je k obědu. Jak mile sezvaní hosté k obědu si přisedli, předložil každému na rošti pečený jazyk. Hostům to chutnalo, a byli s prvním jídlem spokojeni. Když Ezop po druhé přišel, přinesl vařené jazyky na stůl, a když hosté třetího jídla okusit chtěli, podal jim zadělávaný jazyk na kyselo. Hosté, vidouce samé jazyky, horšili se nad kuchařením Ezopovým a pravili: „Ezope! což máme dnes samé jazyky jíst?“ Xantus se kousl do pysku a žluč

v něm kypěla. Ale malý hrbous nedal se másti, a přinesl ještě po čtvrté, po páté a po šesté jazyky na stůl, vždy jinak připravené. „I u všech všudy,“ pravil konečně Xantus rozhněvaný, „což nemáš žádné jiné jídlo přistrojeno?“ „Nemám,“ odpověděl Ezop pokojně. „Co že, ty nešťastníku!“ odpověděl mudrc, „neporučil jsem ti, abys nakoupil toho, co je nejlepší a nejvýbornější? Pane můj! velice jsem ti povděčen za to, že mě za přítomnosti tolik mudrců plísniš,“ odpověděl Ezop; „neboť což může býti v celém světě lepšího a výbornějšího nad jazyk? Pomocí jazyků rozšiřují se vědomosti a umění; pomocí jazyků můžeme myšlenky jiných věděti a jiným opět to zdělit, co si sami myslíme; pomocí jazyků můžeme řečnit a se modlit: můželiž tedy být něco lepšího a výbornějšího nad jazyk?“ Hosté a Xantus dali mu za pravdu. Druhý den chtěl Xantus hostům svým jakousi náhradu dát a

pozval je ještě jednou k hostině. „Doufám, že nás Ezop dnes lépe vyčastuje,“ pravil k nim, „dám mu za přítomnosti vaší rozkazy své.“ Dal si Ezopa zavolati a pravil k němu: „Kup nám to, co je nejhorší, neboť jsem si tyto pány na dnešek k večeři pozval.“ Ezop šel na trh a nakoupil zase plný koš jazyků, a připraviv je na rozličný způsob, předkládal je jídlo za jídlem pánům hostům. Tito nemohli omrzlost svou déle tajiti, a pravili: „Což nás budeš zas samými vepřovými jazyky krmiti?“ Ezop, nepovšimna si ani jejich stížnosti a výčitky, přinesl po třetí i po čtvrté jazyky na stůl. Hosté již mlčeli, ale Xantus dostal zlost, popadl hůl a chtěl Ezopa zmlátiti. Ezop mu ale vážně odpověděl: „Poslyšte jen malounko, pane můj a vy páni hosté! Včera poručil mi pán, abych nakoupil toho, což je nejlepšího, nakoupil jsem tedy, jak vám povědomo, hromadu jazyků, dokázav,

že mám pravdu na své straně ; dnes mně pán přikázal, abych koupil to nejhorší, a podal jsem vám zase jazyky. Víte proč ? Protože není v celém světě nic horšího nad jazyk. Není-liž jazyk tím vinen, že člověk lže, klevetí a křivě přísahá ? Není-liž jazyk tím vinen, že člověk kleje, tupí a se rouhá ? Není-liž jazyk pramenem tisícerych strastí, nenaplnuje-liž život zármutkem, bludem a bláznovstvím ?“ Xantus a žáci jeho dali Ezopovi za pravdu. Xantus nedal na sobě znát, jak ho to dopaluje, že jej otrok jeho tak zahanbil ; ale hledal skoro každý den nějakou příčinu, aby Ezopu notně vypráskati mohl. Ezop však se měl na pozoru, a skoro vždycky chytrostí svou trestu uklouzl, jako ouhoř z ruky ; ano když jednou Xantusovi velký poklad našel, přislíbil mu tento, že se s ním oň rozdělí a jej na svobodu propustí.

IX.

*Příhoda se nezpovídá.**Přísluví české.*

Jednou se chtěl Xantus koupat, a poslal si Ezopa do lázní, aby se podíval, jest-li je tam velká tlačénice. Na cestě do lázní potkal Ezop pana vrchního soudce, kterýž se jej tázal, kam jde. „To nevím,“ odpověděl mu malý hrbous. Soudce, domnívaje se, že si Ezop z něj blázný dělá, a mu ani řádné odpovědi dáti nechce, poručil drábům, aby jej hned do žaláře odvedli. Když jej drábové odváděli, obrátil se Ezop k soudci, řka: „Nyní vidíš, pane soudce, že odpověď má byla na vlas pravdivá, a že jsem měl dobře, pravě, že nevím, kam jdu. Ani by mně to nebylo ve snu napadlo, že se budu muset do žaláře žejbrovati.“ Soudce, po-usmáv se této čtverácké odpovědi, propustil jej.

X.

Musil jest velký pán.

Přísluví české.

Xantus nedostal slovu svému, a podržel Ezopa v otroctví; neboť dobře věděl, že mu tento človíček dobré služby koná, a mu moudrostí svou z nesnází pomáhá. Ezop byl daleko široko znám a obdivován pro svou ostrovtipnost, všude jej ctili, poněvadž byl muž rozšafný, křivdu nenáviděl, a ze všech sil svých se snažil, mezi lidem blaženost rozšířit. On byl zvláštním miláčkem obyvatelů Samoských, tito, dozvěděvše se o slibu Xantovu a zpozorovavše, že Ezop po svobodě vřele touží, poslali ve jménu obce Samosské několik vyslanců s vrchním soudcem ku Xantusovi, aby na něm propuštění Ezopovo vyprosili. Když poslanci prosbu svou přednesli, nedal jim Xantus ani odpovědi. Tuť počal vrchní soudce

takto mluviti: „Xantuse! nevyhoviš-li žádosti občanů Samosských a Ezopovi svobody nepropůjčíš dobrovolně, prohlásím jej hned za svobodného ze své moci, kterou mi zákon uděluje.“ Xantus nevěda si jiné rady, pustil z mušenosti otroka svého na svobodu. Městský hlásný vyvolával nyní po všech ulicích: „Na prosbu občanů Samosských propustil Xantus otroka svého Ezopa na svobodu!“

XI.

Přej, bude ti přáno: dej, bude ti dáno.

Příслови české.

Toho času panoval v Lydii král Kré-sus, kterýž mnoho zemí vybojovav, národy sobě poplatnými učinil. Nashromáždil sobě takovou hojnost pokladů, že jej celý svět za nejbohatšího člověka měl. Leskem slávy a klenotů oslepen, stal se pyšným, a veda život

prostopášný, domníval se, že je nejšťastnějším na zemi. Jednou jej Solon, zákonodárce Athenský, navštívil, a otázan jsa od krále, zda-li by jej mocí a bohatstvím oplývajícího za nejšťastnějšího neměl, odpověděl: „Ó Krése! já tě mnohem oplývati vidím, a královati nad mnohým lidem, to pak, nač jsi se ptal, neřeknu o tobě dříve, až se dozvím, že si blaze dokonál věk svůj. Veškeré dobro jest v dobrém skonání života, neboť mnohým již odjal štěstí Bůh, a do kořena je vyvrátil.“ Zajatý pak od Cyra Krésus na hranici maje býti upálen, zpomněl si na slova Solonova, a třikrát žalostně: Ó Solone! zvolal: načež Cyrus dovědév se příčiny, a pamětliv, že sám člověk jest, řízení Božímu podrobený, daroval nešťastnému králi život a přízeň svou. Tentýž Krésus, dokud ještě na vrcholku slávy své stál, měl na ostrově Samosu vyslance, který ve jménu mocnáře svého každý rok

od občanů Samosských veliký poplatek vybíral, a právo měl jim vypověditi, kdyby jen jednou daň zapraviti nechtěli. Ezop, rozváživ jaké břemeno spočívá na občanech, kteří mu na Xantusovi svobody vyžádali, chtěl se jim vděčným prokázat, a doploul do Lydie ku králi. Předstoupil před krále, který jej z počátku velmi chladně přijal, jak mile však král za další řeči znamenal, jaká hluboká moudrost se v Ezopovi tají, poslouchal s udivením neohroženou řeč jeho, a konečně sešel k němu se stolce královského, potleskal mu na ramena, řka: „Žádej ode mně cokoliv chceš, ve všem ti budu po vůli.“ „Mocný králi,“ odpověděl Ezop, „jediné věci žádám na tobě, abys občanům Samosským poplatek odpustil, a s nimi se smířil.“ „Staň se po vůli tvé,“ odpověděl Krésus, „smírím se s nimi z úcty k muži, jehož jsem sobě oblíbil.“ Ezop zůstal na prosbu Krésovu nějaký čas

u dvoru královského, dobře se měl, a v prázdných svých hodinách počal spisovati bájky, které se až podnes uchovaly. První jich sbírku daroval králi, kterýž tomu velice povděčen byl, a jej za to mnohými klenoty obdařil; a na doléhající žádost Ezopovu napsal psaní, kterýmž se občanům Samosským ohlašovalo, že se s nimi upřímně smíruje a je všelikých poplatků zbavuje. Jak mile Ezop listy v rukou měl, nedal se zdržovati a odploul do Samosu. Veškerá radda městská a množství občanů, ženy a děti, vyšli Ezopovi před město naproti a tam jej slavně uvítali. Obdrževše od Ezopa listy Krésusovy, poděkovali se mu za to starší obce a ověnčili hlavu jeho olivovým listím, což dle tehdejšího obyčeje byla největší odměna občanská. S jásotem vedli jej do města na náměstí, které travou a kvítím posypáno bylo. Představený obce děkoval mu ještě jednou,

a podal mu věnec z nejkrásnějších kytek uvitý. Na to následovali ke cti Ezopově rozličné radovánky, jedni jezdili neb běželi o závod, druzí stavěli obratnost těla svého na odiv. Po nějakém čase opustiv Ezop opět Samos, cestoval po rozličných zemích. V Babyloně dal tak slavné svědectví o své učenosti, že si jej sám král Lycerus zamiloval, a na dvůr svůj povolal. Tenkrát posílali sobě králové důvěrná psaní, a dávali jeden druhému rozličné úlohy k vypracování a hádanky k rozřešení, a když ti, jimž zasláné byly, jich zodpovídati nedovedli, museli tolik peněz a darů, o něž se založili, odeslati. Ezop uměl všecky úlohy, které mu král Lycerus předložil, moudře si vykládati, a na ně dobrou odpověď odeslati, a poněvadž ostatní králové rovným způsobem nemohli odpovídati Lycerusovi, museli veliké summy, o něž se založili, mu vyplatiti, čímž

Lycerus nemalého bohatství a vysoké slávy dosáhl.

XII.

Za dobrodiní kamenem do hlavy.

Nehraď se ploty, ale přátely.

Přísluví česká.

Poněvadž Ezop neměl žádných dětí, sli-
toval se nad Ennusem, který se po ulicích
plahočil a žebрал, vzal jej za svého vlastního
syna či pastorka, a staral se po otcovsku o
dobré vychování jeho. Brzo ale zpozoroval
Ezop, že ten mladík ničemníkem jest, napo-
mínal jej laskavě, sliboval a dělal mu radosti,
vyhrožoval mu a poděloval jej trestem podle
zasloužení, jen aby jej od zlého odvrátil a
polepšil; ale všecko namáhání Ezopovo ne-
oučinkovalo tak, jak toho očekával, všechna
napomínání byla platná, jakoby hrách na zeď

házel. Konečně jej z domu vyhnal. Ennus, chtě se na dobrodinci svém pomstíti, vyhotovil ve jménu Ezopovu psaní, v kterých se knížatům, která Lycerusovi úlohy odesílala, nabízel, chtějí-li, že budoucně více jejich než Lycerusovo blaho na zřeteli míti bude. Psaní zapečetil Ezopovým pečátkem a odeslal je. Pak šel k Lycerusovi a vyzradil mu nevěrnost Ezopovu. Král uvěřiv této zprávě, rozhněval se na Ezopa, a poručil svému dvorěnému Hermipusovi, aby v tom okamžení bez všeho vyšetřování a výslechu dal Ezopa zabít. Na štěstí byl Hermipus věrným přítelem Ezopovým, a dal mu při této příležitosti veliký důkaz přátelství svého na jevo: ukryv jej po tajmu do staré hrobky, a zaopatřoval jej potřebnou potravou. Ennus dostal na rozkaz králův všecko jmění Ezopovo. Po některém pak času, když se pověst o úmrtí Ezopovu roznesla, psal Nektanebo, král egyptský,

na Lycerusa, žádaje ho, aby mu poslal muže moudrého, jenž by byl v stavu na všecky otázky, které se mu předloží, odpovídati, a připojil, že mu velký poplatek odešle, pak-li ten muž žádaných schopností míti bude; kdyby však nedovedl řádně odpovídati, že musí Lycerus sám umluvenou summu zaplatiti. List tento náramně zarmoutil Lycerusa, poněvadž nyní neměl u dvora aniž v celé říši své žádného mudrce, jenž by byl dovedl úlohy rozřešovati. Za dne těžce sobě vzdychal, a celé noci bědoval nad tím, že ztratil Ezopa, který hlavní podporou státu jeho byl. Hermipus, znamenaje, že králova bolest nelícena jest, a div že si nezoufá pro smrt Ezopovu, šel ku králi a ujišťoval jej, že posud žije Ezop, ježž z lásky přátelské k Ezopovi a z oddanosti k osobě a blaženosti králově nedal zavraždit, dobře věda, že král dříve nebo později své přenáhlenosti pykati bude. Tato

neočekávaná zpráva překvapila krále, tvář jeho se vyjasnila a srdce jeho zaplesalo. Ezop musel být hned z hrobky propuštěn, a před krále uveden. Král spatřiv Ezopa, v tváři celého přepadlého a plesnivějící šat jeho, dal se do pláče a poručil, aby Ezop se vším, čeho k zotavení svému potřebuje, hojně zaopatřen byl. Ezop dokazoval nevinnost svou, král ale mu nedopřál dlouhých slov k ospravedlnování, raději mu hned ukázal list, jejž obdržel od krále egyptského. Když si Ezop list přečetl, po-usmál se a pravil k Lycerusovi, aby Nektanebovi psal, že mu takového člověka, jakého si žádá, pošle, až jen zima přestane. Lycerus odeslal posly krále egyptského s touto odpovědí nazpět, a dal Ezopovi všecko jmění nazpátek, a postavil jej do všech ouřadů, které dříve zastával.

XIII.

Kdo do tebe kamenem, ty do něho chlebem.

Přísluví české.

Král Lycerus poručil, aby hanebný pomluvač a nevděčník tou samou smrtí, která pro Ezopa určena byla, se světa sešel. Ale Ezop prosil krále o milost tak dlouho, až mu Ennus opět navrácen byl. Přijmul jej zase do domu svého, ani jedinkým pohledem nedal na sobě znáti, jak jej všechny ty události mrzí. Nedělal mu ani jedné výčitky, staral se poznovu o něj, jako o svého vlastního syna, a dával mu mnohá krásná naučení, podlé nichž by se ve světě chovati měl, aby sám šťastným se stal, a bližní své oblažil. Otcovská napomenutí, která Ezop Ennusovi dával při rozličných příležitostech a v rozličném čase, měla v celek sestavená *as podobný smysl*: „Milý synu můj! Miluj Boha

nade všecko, důvěřuj se v něj, on *dopouští sice, ale neopouští*. Važ si života svého: *lepší slamený život, než hedbávná smrt*; miluj a važ si zdraví svého, neboť *není penězi k zaplacení*; dbej o čistotu těla, neboť *čistota jest půl zdraví*; pi a jez mírně, neboť *kdo miru následuje, neběduje*. Smrt Tě jednou nemine, ona *jest jistá, hodina ale nejistá*, dbej tedy o to, aby Tě vždycky připraveného našla, abys umřítí mohl s tím vědomím, žeš po sobě na tomto světě dobrou památku zůstavil. Pročež hned v mládí musí být člověk *příčinlivý a vzdělávat ducha i srdce své, jest-li se neohne tenká hůlka, tlustá se neohne*; baž neustále po moudrosti, neboť *jest dlouhý den a krátká nit*; čtej pilně neb *kdo čte, dočte se*. Miluj rozumnou svobodu, neboť *každý řetěz tlačí, byťby články jeho zlaté byly*. Rozvaž vždy co a jak mluvíš, neboť *rána se zahojí, ale slovo ne*, a

*pro hubu dostává se na hubu. Co konaš, dobře rozvaž, neboť kdo dobře počne, jakoby v prostředku byl; vyvol ke všemu pravých prostředků, neboť kdo chce malovat, musí mít barvy; konej vše v pravý čas, neboť čas platí, čas i trátí; nepřenáhli se v ničem, krap není dobrý rádce; v dobrém buď vytrvalý, vždyť víš, že časem svým i to nejtlustší dřevo přehoří. Baž ve všem po dokonalosti, neboť dobrý každý může být lepším; zlému hled předejít, neboť dobře jest v čas jiskru uhasiti. Vystříhej se nehodou cizí před svou vlastní, neboť cizí zkušenost jest nejla-
cinější přítel; dbej o radu zkušených, kdo se ptává, nezabloudí; nevěř zevnějšku příliš, ne vše krása, co se líčí! Pracuj s chutí, neboť práce bezděčná, nebývá vzácná; zvykej práci užitečné, nebýtajíc jelenu parohy těžké; po práci si mírně odpočiň: když jest práci konec, sladký odpočinek; pracovitostí nabudeš a roz-*

množíš jmění své, *neboť komu se nelení, tomu se zelení.* Jmění svého šetr, *uspořené peníze jsou dvojnásobné peníze;* z jmění svého uděluj nuzným spolubratřím a spolusestrám, *neboť almužna nechudí, a kdo rád ze svého udělí, tomu Pán Bůh nadělí;* s pomocí však neváhej, *po smrti bývá pečeně marná.* Nešháněj se příliš po štěstí, *kdo jej nutí, málo vynutí;* nezakládej si na něm, *neboť se čas rychle mění, a neštěstí nikdy nemešká;* v neštěstí mysle nepozbývej, *ne vždycky zle, aby nebylo zas dobře;* buď pokorný, *neboť pýcha čertem dýchá.* Buď ctnostný, *budeš šťastný.* Varuj se zlých příležitostí, *neboť kde sláma a oheň blízko sebe leží, rádo se chytá;* zlé bývá těžko k napravení, *co vlk schvátí, nerad vrátí.* Miluj rodiče své, *a nestyď se za otce, byť by ze samých provázků spleten byl,* oni jsou po Bohu největšími dobrodinci Tvými. Miluj vlast, *kdo svou vlast nemiluje, proti své*

krvi bojuje; miluj mateřský jazyk svůj, kdo se za svůj jazyk stydí, hoden potupy všech lidí. Vyvol si s opatrností přítele věrného, neboť přítel jest přítele Bůh. Povinnosti stavu svého vykonávej svědomitě, neboť ouřad nedědi, jak se v něm kdo chová, hned lidé zvědí. Miluj bližní své, neboť láska lásku plodí; buď s bližním svým svorný, neboť mír staví, svár boří; spoj se s bližním svým k činům dobrým, neboť čtyry ruce více udělají, nežli dvě. Mluv vždy pravdu, pravda jest sice drahé koření, ale tak jako nelze oheň upáliti, vody utopiti, tak nelze pravdě zahynouti; mluv ale pravdu opatrně, neb se pravda každému nelíbí. Dostoj slovu danému, neb dobrý dí a dobrý splní, a slovo dělá muže. Klevetům nevěř, neboť po žlabech lidských kalná teče voda; sám pak nepomlouvej, neb kdo jiného otírá, sám sebe nemývá. Buď ke každému zdvořilý, zdvořilost pěkná ctnost; buď upřímným, co

na srdci, to na jazyku; a buď spravedlivý, čin dobře a právě, neboj se císaře ni krále!" Ennus litoval provinění svého, nic méně však svědomí jej tak hryzlo, že samým hořem v brzce umřel.

XIV.

Porěz pravdu, probiji ti hlaru.

Co se vleče, neuteče.

Přísloví česká.

Jak mile jaro nastalo, přichystal se Ezop na cestu a odjel do Egypta. Král Nektanebo nemálo se zarazil, spatřiv Ezopa, o kterémž se domníval, že již dávno mrtev jest, a uspokojen byv odpovědmi jeho, dal mu mnoho věcí darem. Každým dnem jej král více obdivoval a záviděl Lycerusovi takového muže, jehož moudrost se mu nevyvažitelnou býti zdála. Vyplatil Ezopovi peníze, o které se

oba mocnáři založili, a propustil jej nazpět. Ezop, přišed do Babylona, vypravoval Lycerusovi zevrubně, jak se mu tam vedlo, a odevzdal mu vyhrané peníze. Z vděčnosti dal Lycerus Ezopovi ke cti postavit zlatý sloup na veřejném místě. Po nějakém čase ozvala se v Ezopovi mocněji než jindy touha po své vlasti a umínil si, že bude po Řecku cestovati. Král povolil žádosti jeho, toliko pod tou výmínkou, že se opět do Babylonu navrátí, a u něj ostatek života svého trávití bude. Ezop procestoval všechna znamenitější města vlasti své, a všude dával skvělé důkazy moudrosti své, na jevo. Již od dětinství slýchal o slavných Delfách, a jsa od nich tuze vzdálen, choval velikou úctu ke kněžím Apollovým, a již dávno si přál Delfy spatřiti. Jsa nyní po blízku nich, navštívil je. V nich stál nádherný chrám Apolla, boha slunečního, ochránce a pána devíti bohůň umění, muzami

oba mocnáři založili, a propustil jej nazpět. Ezop, přišed do Babylona, vypravoval Lycerusovi zevrubně, jak se mu tam vedlo, a odevzdal mu vyhrané peníze. Z vděčnosti dal Lycerus Ezopovi ke cti postaviti zlatý sloup na veřejném místě. Po nějakém čase ozvala se v Ezopovi mocněji než jindy touha po své vlasti a umínil si, že bude po Řecku cestovati. Král povolil žádosti jeho, toliko pod tou výmínkou, že se opět do Babylonu navrátí, a u něj ostatek života svého trávití bude. Ezop procestoval všecka znamenitější města vlasti své, a všude dával skvělé důkazy moudrosti své, na jevo. Již od dětinství slýchal o slavných Delfách, a jsa od nich tuze vzdálen, choval velikou úctu ke kněžím Apollovým, a již dávno si přál Delfy spatřiti. Jsa nyní po blízku nich, navštívil je. V nich stál nádherný chrám Apolla, boha slunečního, ochránce a pána devíti bohyně umění, muzami

či umkami nazvaných. Ve svatyni chrámu tohoto byla podzemní jeskyně, z níž omráčivá pára vycházela, nad níž Pythie, věštkyně Apollova, sedíc, u strašném vytržení nesrozumitelná slova vykřikovala, která od vychytralých kněží vykládána, a za drahé oběti co vyřčení božstva vydávána byla. Jak mile Ezop přišel do Delf mezi kněze Apollovy, poznal blud svůj, neboť lidé tito byli pokrytci, šálili lid, žili nádherně z darů, kterých chudí dříve sobě vymozoliti museli, zkrátka oddali se potají všem nepravostem, vychloubojíce se před lidem svou pokorou, skromností a střídmostí a příkladným životem svým. Nebylo tedy divu, že je Ezop z celého srdce svého nenáviděl, a když je jednou při oha-
vném činu dostihl, počal jim ostře domlou-
vati. „Kněží Apollovi,“ řekl k nim, „vás bych mohl velmi dobře porovnat s dřevem, které na moři plove. Ti, kteří je z dálky

na vlnách se kolíbatí vidí, domýšlejí se, že má do sebe velké ceny; ale docela jinak soudí, když je vlny na břeh vyvrhly. Vy též klamete svět svou přetvářeností; změňte chování své, bojte se spravedlivého nebe, běda vám, jest-li v nepravostech setrváte!“ Kněží, slyšíce tuto holou pravdu, nepochybovali ani za mák o tom, že je Ezop ve všech městech, do kterých přijde, do špatné přivede pověsti, umluvili se mezi sebou, že Ezopa lstí ze světa zprovodí. Jak usmýšleno, tak vykonáno. Vzali z chrámu Apollova zlatý koflík a navedli Ezopova služebníka, aby při skládání věcí také koflík po tajmu vložil do tlumoku Ezopova. Když Ezop z Delf do města Focidy dorazil, přihnali se za ním kněží, a javše jej, po celém městě hulákali: „On jest svatokrádce, svatokrádce!“ Ezop hájil čest svou a ustavičně upíral takovýto ohavný čin; ale kněží, neberouce ohled na řeči jeho, zmoc-

nili se násilím tlumoku jeho, a našli v něm zlatou nádobu. Táhli Ezopa na zpět do Delf, a množství zvědavého lidu hrnulo se za nimi. Ezop, okusiv ošemetnosti jejich, zaříkal se u všech bohů a prosil je, aby jej na svobodu pustili, a nechali do Babylona cestovat. Kněží ale vlékli jej do žaláře, a jako svatokrádce byl k smrti odsouzen. Po několika dnech vyvedli jej z vězení na vysokou skálu, s které měl být svržen. „Vy jste mě nespravedlivě odsoudili, nemám ovšem svědků nevinnosti své, leč svědomí své, a dobré svědomí — tisíc svědků; toliko vaším násilím jsem podlehl! Babylon a celé Řecko dychtěti budou žádostí po pomstě, a pak běda vám, zločin trestu nikdy neujde!“ Takovouto řečí nedali se obměkčiti aniž postrašiti tito surovci, kteříž po nevinné krvi prahli: svrhli jej s vysoké skály, a ubohý Ezop vypustil duši svou. Uslyševše knížata řecká a jiná o tomto ohavném

činu, přišli do Delf, a vypátravše nejúhlavnější původce smrti Ezopovy, zpáchali na nich strašnou pomstu. Občané delfičtí uznali později nevinnost Ezopovu, litovali jej, a vystavěvše nový chrám, pověsili do něj obraz Ezopův na stálou památku.

XV.

Některé bájky Ezopovy.

Vzdělané od Ant. Jar. Puchmíra.

1.

Vrána a liška.

Na vysokém dubě
 sýra držíc v hubě
 paní vrána seděla,
 sýr ten snísti hleděla.
 V tom jej liška ucítivši
 honem z dupky běžela,
 a se k vráně přiblíživši
 tuto řeč jí držela:
 „Jakž jsi pěkná, sestro zlatá!
 Jakž jsi všecka hezoučká!
 Žlutá, modrá, kropenatá,
 červená a běloučká!
 Kdybys hlas jak perí měla,

věz, to bych ti věřit chtěla,
 žes ty nejpěknější ptáček,
 v lesích našich ohniváček.“
 Vrána, již ta marná chvála
 pravdivá se býti zdála,
 chutě zazpívati chtěci
 sýr ten z huby pustila,
 ježto liška uchopěci
 takto k vráně pravila:
 „Ne tvůj, bloude, hlas a peří,
 ale sýr mi libě voní!
 Pochlebníku kdo co věří,
 věř, že pozdě bycha honí.
 Po druhé ty majíc sýra
 střež se lišky hůr než výra!“

2.

Dvě myši.

Myšky Lizetky, co žila u dvora
 krále Chlebora,
 fantasí se maně chytí,
 že chce zvědět, jaké na vsi živobyť.

Vyjdouc tedy po stole
do pole,
navštíví tam milou, známou myšku
pannu Hryžku.

„Jak se daří, panno?“ „Dobře, chvála Bohu,
jako myšce v stohu.“

Hospodyně, ze cti ráda velice,
běhá semotamo; vynáší ven z lochu
trochu

hrachu, žita, pšenice,
k tomu cosi ovsiny,
nahryzlé i kousek slaniny;
neboť uvažujíc, že se sotva čeho
slečna nádherným tkne pyskem z toho všeho,
chtěla aspoň z potrav rozmanitosti
zavděčit se její milosti.

Nyní dvořka, stav svůj blažíc jedinko,
lítostí ji tónem vysokého světa:
„Žel mi tebe, praví, chudinko!
že tu v psotě té svá mladá trávíš léta,
mohouc vše, co hrdlo ráčí, míti;
nač se v této bídné pustotě

hluché posvětliti samotě?

Se mnou pojď, a zviš, co jest to žíti,
slepý jak osud tu na světě.

Ží jak ží; smrt zachřestí a pojme tě.

Nač by posty tvé tu mělo
mořiti se tělo?

Zanech o budoucnost všeho nepokoje,
co dnes užiješ, to tvoje.“

Měščka řečí výmluvnou a mravo-učbou lehkou,
namluvila Hryžku, selku křehkou.

Jdou. I lezouc jako po břichu,
krní se, jakž opatrnost káže,
pominuvše koček stráže,
v panský dům se vkradou po tichu.

Lizetka, jak podkasaná hospodyně,
běží honem do kuchyně.

Selka bleskem stříbra, zlata
živě byla jata.

Co když zvětřila tam křehké mazance,
sladké cukrové a chutné týkance?

Nyní Lizetka tu selskou pannu
perském klade na divánu:

„Vězto“

povídá, „ted víš, co ves a co jest město.
Zavadí-liž k vám kdy vašich do budek
něco z okras těch a nebo lahůdek?

Požívej ted!“ — Samé pochoutky jí nosí,
a by chutně jedla, zajedno ji prosí;
sama napřed, než-li čeho podá hosti,
z slušné lízne uctivosti.

Hryžka při rozkošné zvůli, jídle, piti
blahoslaví panské myši živobyti.

Spadne koš. I hrozným hlaholem
třaskne na zem pod stolem.
Třeskotu se besednice uleknou.
Hupky s divánu. V tom za kliku se běře,
hřmotem otevrou se dvěře,
strašně náramní psi zaštěknou.
Krutou hrůzou myši užaslé v té době
ledva treťí do skuliny obě,

„Běda!“ křičíc, „Běda! nastojte“

Utichlo. Tu dvořka naše

„Ne tak plaše,

panno!“ vece, „nic se nebojte!

Ještě je-li libo, kousek křehotinky,

nebo cukrovinky.“

Ale selka sotva ducha ještě popadajíc,
praví, pryč se ubírajíc:
„Zdráva buď, a mívej si tu rozkoše
na koše!

Žijíc v poli, v bezpečnosti, v pokoji,
a ne, jako vy tu, v strachu, hrůze, rozbroji,
prijnuť radši zavděk slaninou a hrachem,
než tu hedbávím a cukrovinou s strachem.“

3.

Hlemýžď a zajíc.

Čiperný a švižný zajíc
zhlíd' hlemýždě, cestou přebíhajíc.

„Dobré zdraví!“

„Jakž se máš má skořepino?“ praví.

„Ach, můj Bože! jakž ty přes tu hrudku
bídne vlečeš tu svou malou budku.

Hleď, mne prudkost větrů ani koní
v běhu nedohoní.

Ty pak za hodinu, tak se bídeš,
sotva ulezeš tři pídě.“

„Aj!“ odpoví hlemýžď, „pane větronohý!
nemysl sobě, že jsem já tak praubohý.
Známe i já ti hodit sebou,
ba i mohu běžet v závod s tebou.“
Rozesmál se zajíc: „Slovo s to, hlemýždi!

Vida

v tom tam lese u prvního roští
buď cíl našeho
běhu věru směšného.“

Toto řekl; i spěšně dav se na skoky
stanul v půl cestě, a poohlídna se a vida,
hlemýžď že jen udělal tři kroky:

„Nač mám,“ praví, „běhy trmáceti?
mohuť sobě trochu pohovět,

než on doleze sem, tak se přiloudajíc,
stokrát dřív se vyspí švižný zajíc.“ —

V tom si k mezi trochu ještě popoklusne,
sluchy přiklopí a usne.

Hlemýžď zatím po kroku krok nesa,
doplíží se lesa.

Probudí se zajíc:

„Právě v čas!“ i vyskočiv a pospíchajíc

darmo se žene po hlemýždi;
 neb ten v půl cestě co nespal, radost maje,
 zajíci se vysmívaje:

„Ej! kdož,“ mluví, „prvnější z nás u roští?“

4.

Tesař a Merkur.

Tesař kdysi nad jemčinou
 tesal dříví širočinou;
 až mu z nenadálé příhody
 z ruky vymkne se a padne do vody.

„Běda!“ zkřikne rukama si lomě:

„jakž se krutě o mne
 protivný los opírá!

Nedost, že se tudy
 přetěžkými hnětu trudy,
 ještě se mi živnost odbírá.

Co si počnu? čeho bylo nejvíce třeba,
 ach, to tam! — čím teď si vydělám kus chleba?

Pomozíž mi, mocný Jupiterě!
 zase nějak ku sekeře.“

V tom, ó div! Bůh lidí ztrápených,
 patron věcí ztracených,

Merkur, spustiv sebe
s vysokého nebe,

před chudáka tesaře se staví:

„Co je ti, a pročže pláčeš?“ praví.

„Nevím,“ odpoví, „ach jaksi z náhody
vymkla se mi sekera a padla do vody,

Tou jsem já se živil mnohá léta,
teď ta tam, o bože! teď je po všem veta.“

Merkur, jen co v tůni nesáhne,
širočinu zlatou vytáhne:

„Vida,“ ptá se, „ta-li tvá?“

„Není,“ odpoví, „to není má.“

Stříbrnou mu potom vydobude:

„Tuším ta to bude?“

„Ani ta!“ — I po třetí se spustiv v zátočinu,
železnou ven nese širočinu.

„Ta je, ta!“ — I přiskočí a božskou líbá ruku,
díku čině laskavému Atlantovu vnuku.

Sprostností Bůh tknutý svatou,
sekeru vzav stříbrnou i zlatou,

dí mu: „Duše upřímná, i tyto obě
sekery měj sobě.“

Dav je, zmizel. Tesař z vdečnosti
spíná za ním ruce pln jsa radosti.

Když se takým darem vychluboval,
sousedům svým ohlašoval
božské nad sebou div prozřetelnosti,
veliké i štědrosti:

Jeden z nich, ne v té co tesař chudobě,
smyslně klamu užít v stejném způsobě;
nikomu nic neříkaje, šel a vlez'
u jemčiny na vysoký jez.

Tu, co tomu tam se maně přihodí,
schvalně sekeru svou v tůni zahodí;
rukama pak začne lomiti a plakati,
před celým i nebem klamati.

Merkur přiletuje,
sekeru mu napřed zlatou vytahuje:

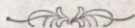
„Příteli můj!“ plá se, „zdaž to tvá?“

S radostí on poskočí a vykřikne:

„O má vlastní! má to, má!“

Taká nestydatost boha pronikne;
lež i všetečnost mu počav vytýkati,
nejen té mu nechtěl darovati,
ale ani tam té jemu nevrátil,
div ho ještě hodně nezmlátil.

Tak co zradou rád by byl se obohatil.
zlaté nedostal a železnou svou ztratil.

Nákladem téhož spisovatele vyšlo a ve všech řádných knihkupectvích dostati lze:

Hádanky. Pro naši milou mládež vydal Jan Václav Rozum. V Praze 1849. Cena 5 kr. stř.

Posudek je v „Poslu z Budče“ r. 1849, str. 399. a v „Národních Novinách“ r. 1849. č. 239.

Pravda v obrazech. Bájky a podobenství od prof. Fr. Schneidra. Pro mládež dospělejší přeložil Jan Václav Rozum. V Praze 1850. Cena 15 kr. stř.

Posudek je ve „Včele“ r. 1850. č. 55.

Nová dobrá rada, čili návrhy, jak by se vypomohlo nouzi, která se nyní u nemalé částky (Pražského) lidu zmáhá. Od Dra. B. Bolzana. Přeložil J. V. Rozum. V Praze 1847. Cena 2 kr. stř.

Posudek je v „Blahověstu“ r. 1847. č. 24.

